

John Hospers,

**An Introduction to Philosophical Analysis, Prentice-Hall, Inc.
Englewood Cliffs, N.J., 1965'den 5-20 sayfalar**

Çn.Yrd. Doç. Dr. Şahin FLİZ*

KELİMELERLE DÜNYA ARASINDAKİ İLİŞKİNİN FELSEFİ ANALİZİ

İlk olarak felsefeye yaklaşanlar, bir dizi etkilerden hareket etmişlerdir. Kimileri bilimlere, kimileri sanatlara ve kimileri de dine olan ilgileri çerçevesinde, felsefeyi belirlemişlerdir. Bazıları da, herhangi bir akademik arka plana sahip olmaksızın "şeylerin anlamı"nın ne demek olduğuna, ya da, dünyanın bütünüyle ne anlama geldiğine ilişkin bir endişeyle harekete geçerek felsefeye yaklaşmaya çalışmaktadırlar. Bir başka grup da, felsefe sözcüğünü kullandıkları zaman, bu sözcüğü kullananların hangi şeyden bahsettiklerini bilme isteğinden daha ileri bir spesifik motivasyonu olmayan gruptur. Bu nedenle, farklı grupların yaptığı felsefelerin talepleri ve bu grupların yanıtlamayı umduğu sorularında kendilerini felsefeye motifler o kadar ayırdır ki, netice olarak, bu talepleri tatmin etmek için yazılan kitaplar da o derece farklı ve ayırırlar. Zikredilen sebeplerden ötürü herkesi tatmin edecek, hatta belki de okuyucuların büyük bir kısmını doyurabilecek bir kitap kaleme almak, imkansızdır.

Bir kimse çıkıp bu zorluğun üstesinden gelmeye girişebilir. Öyle kapsamlı bir kitap yazar ki herhangi bir kimsenin felsefi olarak ele aldığı tüm problemleri tahlil eder ve okuyucu, sadece daha fazla ilgi duyduğu konuları seçmek zorunda kalır. Bununla birlikte bu, pratikte oldukça güç bir iştir: binlerce sayfalık bir kitap bu amacı gerçekleştirmek için yeterli bir başlangıç olacaktır. Yani bu, okuyucu için fazla bir şey ifade etmeyen çeşitli meseleleri sadece özet başlıklar düzeyinde tutacaktır. Okuyucu, bazı terimlerin anlamlarını öğrenebilir ve böyle bir çerçeveden genel bir kaç eğilimi hazmedebilir. Ancak, kendisi için hayati olan problemin çözümünü gerçekleştirmeye yetecek malzemeye sahip bulunmayacaktır.

* S.Ü.İlahiyat Fakültesi, İslam Felsefesi Anabilim Dalı

Öyleyse, anlaşılabilir tek çözüm, bir alandaki problemin hepsini değil, sadece bir kısmını içine alabilecektir.

Eğer buradaki yöntem yani bir felsefi eser yazma yöntemi, komple bir şey olacaksa veya tamamen sağlıklı olacaksa, giriş yapılması zorunlu olan pek çok terimler ve farklılıklar söz konusu demektir. Ancak, burada komple bir yöntem yoktur. Kimi koşullarda ortaya çıkarılan terimlere bir açıklık getirilmelidir ve bu terimler her zaman felsefi karaktere ve tartışma götürmez bir özelliğe sahip bulunmaktadır.

"Analitik " ve " apriori " gibi terimler, fiili olmaktan öte bir bakıma daha basit olan kavramlarca gün yüzüne çıkarılmış meseleler imiş gibi, sunulmaktadır. Bunun tek eksiği, felsefeyle yeni tanışan okuyucunun, düşüncelerini dayandırabileceği bazı belli başlı temelleri olmaması ve düzeyini aşıyor olmasıdır. Şu var ki, daha sonraki bir aşamada öğrenilmek zorunda kalınacak şeyin burada öğrenilmesi, çok zor olacaktır.

Felsefe çalışmamıza nereden başlayacağız? Felsefenin ne olduğunu açıklamaya, konumuzu belirlemek suretiyle başlamayacak mıyız?

Pek çok konularda, bu açıklamayı oldukça kolay bir şekilde yapabiliriz. Ama felsefe söz konusu olduğunda aynı şeyi bu denli kolaylıkla yapamayız. Çünkü, bir şey için başlangıçtaki tavrımız hakkında önyargıda bulunuyor olmamız, değişik yazarların, felsefenin ne olduğuna ilişkin birbirinden farklı kavramlar ileri sürmelerine neden olacaktır. Bu, matematik, tıp ya da pozitif bilimler için değil, felsefe için geçerli olan bir haldir. Dahası, eğer şimdi bir tanım önermeye girişirsek- felsefenin, tüm deneyimin sistematik yorumu, önermelerin bir analizi veya, insan anlığında doğan en çetrefilli düşümleri ele alan süje- sorun/ madde olduğunu ya da, bunlardan daha fazla teknik olan bir dizi metodun herhangi biriyle ortaya çıkarılan mutlak düşümler olduğunu söylersek- felsefeyi karmaşık bir zihinsel çaba olarak belirlemiş oluruz. Böylesine önerilen tanımlara ait terimlerin çoğu, kişiyi şu veya bu şekilde yanlış anlamlara götürür ve dolayısıyla bunun mutlaka açıklığa kavuşturulması gibi bir zorunlulukla karşı karşıya geliriz. Gerçekte, bunların pek çoğu, bizzat felsefe kavramı gibi, daha fazla açıklanma ihtiyacındadır. Bu nedenle, söz konusu terimlerin ne anlama geldiğini göstermek için, açıklamaya koyduğumuz felsefeyi, yani, süje-sorun'un özünü göz önüne almak gerekmektedir. Burada, genel olarak tanımlayıcı kelime ya da kavramlarla ilişkisini kurmak zorunda olduğumuz pek çok problemleri gözden geçireceğiz. Bu bölümün sonunda, hususiyile "felsefe"

kavramının tanımlanması sorununu bir kere daha konu edineceğiz. Ne var ki burada felsefenin doğasına ilişkin fazla bir şey söylemeyeceğiz.

Yine de burada birkaç noktaya dikkat çekmek gerekmektedir.

1. Eğer isterseniz felsefe, liberal bir sanat eğitimi de dahil olmak üzere pek çok konuyu içine alarak öğrenmenin diğer çeşitli branşları arasında karşılıklı ilişki ve bağlantı kurmaya, onları sentez yapmaya uğraşacaktır. Sonuç olarak matematik, pozitif bilimler, sosyal bilimler, edebiyat ve sanat konuları hakkında ne kadar çok şey bilirsek, o denli iyi bir felsefe çalışması yapmış oluruz. Felsefenin ne yapmaya çalıştığını ne kadar fazla kavrayabilirsek, o kadar felsefenin içinde bulunmuş oluruz. Felsefe çalışması, tümünü birlikte görebilmeniz ve onları bir bütün olarak kavrayabilmeniz için sizi, çalışmakta olduğunuz diğer bütün konular arasında bağlantılar kurmaya muktedir kılacaktır.

2. Felsefe ile ilgisi olmayan kimselerin, "felsefe" kelimesini, daha doğrusu "hayat felsefesi" tabirini işittiklerinde genellikle günlük felsefeden kastettikleri problemleri kesinlikle ele alıyor olmayacağız. Bu türlü sorular ortadadır, fakat onları tedrici surette ele alacak ve tartışma bağlamında (bazen diğer problemler hakkında) onlara ışık tutabilecek konulara yer vereceğiz. Bir kimse, ilkönce bu problemlerle ilgilenebilmek için gerekli araçları geliştirmek zorundadır. Yeri geldikçe, bu soruları daha olgun bir tarzda değerlendirebilir; şu an yapmaya muktedir olduğunuzdan daha anlaşılır bir hale getirmek için söz konusu soruların bizzat kendilerini yeniden düzenlemek isteyebilirsiniz. Şimdi, sadece, tamamlanmamış müphem bir şey hissedebilirsiniz, o halde, bunu daha kolay anlaşılır biçimde ifade etmeye ve böylece onunla daha yakından ilgilenmeye gücümüz yetebilecektir.

Öyleyse, nereden başlayacağız? Farklı kişiler, farklı zeminlerde bu işe başlamayı tercih edebilirler; fakat eğer bir dil çalışmasıyla işe başlarsak, bu, uzun bir yol katederek daha çok çaba harcamayı gerektirir. Dil çalışmasından maksat, kelimelerin tarihini, türetilişlerini, yapısal benzerliklerini ele almak değildir. Ya da, belli-başlı dillere özgü kelimeler hakkında bir şeyler söylemek de değildir. Ancak maksadımız, daha çok, genelde dilin yapı ve fonksiyonu, özelde de temsil ettiği kelimelerle ilişkisini ele almaktır. Buna, bilindiği gibi, semantik adı verilir, veya biz buna kelimeler dünyasının incelenmesi de diyebiliriz.

Peki, niçin bir semantik çalışması, felsefe çalışması için zorunlu olmaktadır? Gerçekten böyle bir çalışma, konusu ne olursa olsun herhangi bir şeyin çalışılmasında son derece gerekli bir ön hazırlıktır. Felsefe, dikkat edilmezse

tuzak ve güçlüklerle dolu soyut bir konudur. **Matematiğe benzemez.** Onda, matematikteki gibi, doğru ve yanlış yanıtlar bulunmaz. Ne gittiğiniz yolun yanlış olduğunu kolayca anlatabilir, ne de, gözle görülür doğru ya da yanlış deneyler yapan pozitif bilimlere benzetebilirsiniz. Üstelik felsefe, en azından bazı yönleri ile, şiddetle duygularımıza (emotions) başvurur ve bu girişimi, metaforik ifadeler ve konuşmanın müphem modlarına tutkun vazgeçilmesi zor bir eğilimi beraberinde getirir. Bunun sebebi, - özellikle uzun bir tartışmanın ortasında- ne söylediğimizin veya hatta neyi sorduğumuzun tam olarak açıklığa kavuşmasının genellikle zor olmasından kaynaklanmaktadır. Felsefe, yolumuz üzerinde bulunan zorunsuz engelleri aşmayacak kadar zordur. Birinci bölüm titizlikle incelenirse, bu engellerin en çok vuku bulan ve en önemli olanlarını ortadan kaldırmamız kolaylaşacaktır.

KELİMELER VE DÜNYA

Sözcüklerin Şeylerle İlişkisi

İşaretler ve Semboller: Yaşadığımız her gün, herhangi bir şeyin temsil ettiği, anlamlandırdığı ya da karşıladığı, çeşitli durumlarla karşı karşıya geliriz. Trafik lambasındaki kırmızı ışık, durmamız gerektiğini; kırmızı bir bayrak, tehlikenin yakın olduğunu; çalan bir siren, cankurtaranın yaklaşmakta olduğunu; zil sesi, kapıda birisinin bulunduğunu ya da, öğrencilerin paydosunu haber verdiğini bize bildirmektedir. Bu durumlar içinde biz, gerçekten ilgimizi çeken şey, yani ikinci kısım üzerinde dururuz. Fakat birincileri, daha uygun ve elverişlidir. Biz, bu birinciyi, ikinciyi temsil etmesi için kullanırız: Kırmızı ışık, durmamız gerektiğini; zil, kapıda birinin olduğunu vs. temsil eder, anlamlandırır.

Tüm bu durumlarda insanoğlu, birincinin ikinciyi temsil etmek üzere oluşturulacağına karar vermektedir. Ama bir başkasını temsil eden herhangi bir şeyin her durumu, böyle değildir. İnsanoğlunun kararı ve adlandırması ne olursa olsun, bazı şeyler başka şeyleri sembolize ederler. Bazı bulutlar yağmuru temsil ederler. Yani bunlar yağmurun beklenebileceğini ima ederler; gökyüzündeki bir hortum, şiddetli bir fırtınanın yaklaştığı anlamına gelir vb. Niyetimiz bu ilişkileri kurmak değildir. Bunlar zaten vardır. Biz onları sadece hazır buluyor ve kaydediyoruz. Söz konusu ilişkiler bütün toplumlar ve bütün diller için geçerlidir.

Bazen bunlar, ilkinlere karşıt olmaları nedeniyle, sübjektif semboller olarak tanınan doğal sembollerdir. Ancak, birinci tip şeylere sıradan semboller denilirken, ikinci tip şeyler, daha çok işaretler (signs) olarak adlandırılırlar. O

halde, yağmur bulutları, işaret(signs)tirler, yoksa yağmurun sembolleri değildirler. Burada işte böyle bir yol izleyeceğiz ve bu tür bir kullanım uygulayacağız. İnsanoğlunun bir kesiminin belirlediği şekilde, sembol kelimesini sadece, herhangi bir şeyin başka bir şeyi temsil ettiği durumlara göndermede bulunmak için kullanacağız.

Bu semboller, indi ve keyfi sembollerdir. Çünkü, tecrübe parçasının söz konusu şeyi temsil etmek için seçilmesi, basit bir tercih sorunundan ibarettir. Bir kavşakta durma işareti olan kırmızı ışıktan ziyade biz başka bir şey kullanabilmekteyiz. Bulutlarla onların temsil ettiği şey arasındaki kadar, ışık ile onun temsil ettiği şey arasında hiç bir ilişki veya doğada hiç bir ilişki yoktur. Ne de, üç nokta ve bir tire işaretinin mors alfabesindeki V' yi temsil ettirmek zorunda oluşumuzun şu ya da bu nedeni vardır. Tüm bu şeyler, insanoğlunun kararlarının sonucudur.

Bu semboller aynı zamanda göreneksel diye adlandırılır. Çünkü bir kimse ya da bir grup, "bunu", "şunu" temsil etmesi için kullanmaya karar verirken, diğer grup da aynı şeyi yapmayı kararlaştırırlar: Yani bu semboller, müşterek görenekle belirlenirler ve böylece göreneksel sembollere dönüştürülürler. (Sadece bireye ait belirlemeler, göreneksel değil, sübjektiftirler.) Eğer toplum, aynı sembolle aynı şeyi kastetmede mutabık değilse, iletişim, sübjektif belirlemede olduğundan daha büyük bir zorluk arz edecektir. O halde, karışıklığı önlemek için, hemen her millete ait toplumlar, kırmızı ışığı "dur" anlamında kullanırlar. Kırmızı bayrağı, tehlikeyi temsil için; beyaz bayrağı da barış ifadesi olsun için kullanılmaktadırlar. Örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Kimi zaman semboller, komplike gruplar ya da sistemler halinde kullanılır. Musiki notalaması buna iyi bir örnektir. Müzikte yarım tonlar tüm tonları, diyezler, bemoller, tekrarlar vs.'i temsil eden semboller vardır. Tekniğe bağlı, ve kağıt üzerinde göstermenin imkansız olduğu müzik yorumunun belli öğelerini bir kenara bırakarak, kompozitörün müzikte benzer bir ses yapmaya çalıştığı şeyleri ahenkli bir şekilde toplayabildiğimiz bir müzik sayfası üzerindeki yazıdan elde edilen metronomik parçaları, tempo değişimlerini ve dinamiklerdeki varyasyonları içine aldığı zaman, bu semboller sistemi en yüksek düzeyde tamamlanmış olur.

Sembollere ait tüm sistemlerin en komplike olanı, dildir. Bunun sebebi, dilin burada tartıştığımız semboller olmasıdır. Kelimeler sembollerdir ve her dil (Türkçe, Arapça, Farsça, İngilizce vs.) bir semboller sistemidir.

Bu sistemlerdeki her sembol, insan onları öylece karara bağladığı için, belli bir şeyi temsil eder. İnsanoğlu sesler icat etmekte ve onları sembolleştirmektedir. Toplum bunları, evrendeki şeyler için alıp tasarlamadığı sürece, kelimeler değil, sadece gürültüler olarak algılayacaktır. Farklı sesler ya da gürültüler farklı şeyleri temsil etmek üzere oluşturulurlar ve insanların büyük bir kesimi, bu sesleri aynı tarzda kullanmaya yönelirler. Bu yolla, kelimeler, sübjektif semboller halinde başlar, göreneksel sembollere dönüşür. Onlara bu şekilde anlamlar yüklendiği zaman, "gürültüler" kelimelere dönüşür; gürültü, olduğu gibi, ilk defa bir kelime halinde kullanılır.

Kelimeler Şeyleri Temsil Eder. Kelimeler şeyleri temsil eder dediğimiz zaman, bütün kelimelerin, masalar, ağaçlar ve otomobiller gibi fiziksel şeyleri temsil ettiğini söylemek istemiyoruz: Biz, "şey" kelimesini çok geniş bir anlamda kullanıyoruz. Örneğin şöyle deriz: "Bir- iki şey söyleyeceğim", gibi. Bazı kelimeler psikolojik ifadeleri anlatır: "Korku" , "Uyuşukluk " vb. Pek çok kişinin düşüncesinde soyutlanmış şeyleri temsil eden diğer kelimeler, ait oldukları konkret(somut) şeyler bulunmadığı sürece var olmayacaklardır: "Beyazlık" , "Zeka". Bunun ötesinde, tüm örneklerimiz isimler olmaktadır; Fakat, aynı zamanda isim yerine geçenler ya da "Sen" , "O" , "Şu" vs. zamirler de vardır. Hususi bir şekilde bunların anlamı, zamana, mekana ve, beyan edildiği diğer koşullara bağlıdır. Bazı kelimeler, "koşmak", "yemek", "düşünmek" gibi eylemleri temsil ederler; bunlar fiildirler. Genellikle nitelikleri anlatırlar: "Beyaz", "ağır", "dürüst", "olağanüstü". Zarflar genellikle, bir şey yapmada izlenen üsülü anlatırlar: "yavaşça", "müşkül-pesent". Bağlaçlar, ilişkileri temsil ederler: "İçinde", "üstünde" , "arasında" vb.

Hatta şeyleri temsil eden bütün kelimeler, en azından yukarıdaki kelime grubunun icra ettiği şekilde görev yapmazlar. "ve", "veya", "çünkü", "bu yüzden", gibi birleştirici bağlaçlar, kelimeler vardır. Eğer bu, mantık üzerine bir kitapsa, böylesi kelimelerin fonksiyonlarına ilişkin detaylı bilgi vermek zorundayız. Burada, şu noktaya dikkat çekmemiz yetiyecektir. Onlar bizzat şeylerin kendilerini temsil etmezlerken, kelimeleri birbirine bağlamaya ve sağlamış oldukları kelime kombinasyonları üretmeye hizmet ederler. Bu kelimeler cümlelerin toplu anlamına bakarak ortaya çıkan farklılığı son derece titiz bir şekilde vurgularlar. Bu sebeple, "O gidiyor ve ben gidiyorum", anlamca "o gidiyor veya ben gidiyorum" dan oldukça farklıdır. Hissi (emotive) kelimeler vardır: Bunlar, şeyleri temsil etmeyen ama konuşmacının belli başlı duygularını harekete geçiren ve/ veya dinleyicide belli duygular uyandıran kelimelerdir.

Dilin hissi tesirlerinin tüm konusu, bu bölümden sonraki bölümde cümle çalışmasıyla bağlantılı şekilde daha semereli olarak tartışılabilir. Oysa bu bölümde biz tek tek kelimelerle ilgilenmiştik. Bunları bütün bir cümle halinde incelediğimiz zaman dilin hissi tesirini daha yakından görebileceğiz. En pürüzsüz hissi kelimeler, ünlem ifadeleridir: " Hurraaa", "eyvaah", "aman" vb.

En hissi olan kelimeler aynı zamanda şeyleri temsil etmek için kullanılırlar, ve bu yüzden de bunlar hissi kelimelerin katışık (impure) örnekleridir : " İğrenç", " güzel", "aşağılık". Aynı zamanda hissi kelimeleri his kelimelerinden dikkatlice ayırt edeceğiz: Şu halde, " keder", bir his kelimesidir, zira bunun kullanılışı bir duyguyu ifade etmeye ve uyarmaya matuftur.

Kelimelerin Anlamları, "Verilir"; yoksa, keşfedilmez.

Öncelikle bir kadın, " bütün şu yıldızların isimlerini astronomların nasıl bulduklarını anlayamıyorum", savında bulunmaktadır. Burada yanlışlık ortadadır: Astronomlar, yıldızlar hakkında pek çok şey **keşfetmektedirler**, fakat onların isimlerini **keşfetmemektedirler**. Çünkü bu adlar, keşfedilmemiş ama, "verilmiş"tirler. Yıldızları andıran kelimeler, sübjektif taraflı tercih ve görenek yoluyla çeşitli yıldızları temsil etmek üzere kullanılan seslerdir. Adlar, gökyüzündeki hortumların fırtınalarla ilişkili olduğu tarzda, ad verilmiş objelerle bağlantılı değıllerdir. İnsanlar, hortumların fırtınalarla bağlantısı olduğunu "keşfetmişler, ama anlamları, kelimeleştirdikleri seslere" yüklemişlerdir. Burada, ilişki-kuran bir insan söz konusudur: İnsanoğlu, seslerin anlamlarını belirlemek ve kayda bağlamak suretiyle bu ilişkinin var olmasını sağlar; ancak onu, halihazır varlık olarak keşfetmemiştir.

Fakat, siz ve ben kelimelerinin anlamlarını keşfetmiyor muyuz? Örneğin, farklı yıldızların adlarının ne olduğunu keşfettik mi? Biz buna " Arcturus" adını vermedik. Onun adını öğrendik ya da keşfettik. Yine, yanıt açık olacaktır: Biz, siz ve ben bu yıldızı "Arcturus" diye adlandırmadık; onu keşfettik; ama keşfettiğimiz şey, diğer insanların bu sesi şu yıldızı temsil etmesi için zaten kullandıkları ve bizim de normal olarak aynı kullanıma alıştığımız gerçeğinden başka bir şey değildir. Doğduğumuzdan beri insanlar bu sesi, bu yıldıza işaret etmek üzere uzun yıllar kullanmışlardır. Bu insanlar da bunu, kendilerinden önceki insanlardan öğrenmişlerdir. Biz, ismi ne keşfeden ne de öğrenen değil, bunu " veren" bireylere ya da toplumlara ulaşıncaya kadar, işi gerilere dek bu şekilde götürebiliriz.

Şeylere Ait Doğru Ya Da Yanlış Kelimeler Yoktur. İngilizceyi, bazı şeyleri anlatmak üzere kurmuş olan seslerden birini her kim kullanmaya başlamışsa o, bunu yapmak için doğru ya da yanlış ses kullanmamaktadır. O sadece, mümkün seslerin sonsuz bir çokluğundan yalnızca birini seçmekte ve onu, o şeyi anlatmak için kurmaktadır. Seçimi, elverişsiz olabilir, örneğin, eğer, on beş hecelik uzun bir sesi, bir şeyi anlatmak için seçerse, günde yüz vakit konuşmak istiyor demektir. Hatta, bu, "yanlış ses olmayacaktır." O halde, şeylere ait ne doğru ne de yanlış kelimeler vardır.

Ancak, belli kelimeler yanlış değil midir? Sözelimi, "Finler" adı, belli bir toplumu ifade etmek üzere kullanılmaktadır; o halde, bu toplumun yaşadığı yer, doğru bir tarzda "Finlandiya" ve yanlış bir tarzda herhangi başka bir yer olarak adlandırılmıyor mu?

Bu toprak parçasını, diğer herhangi bir yer olarak adlandırmak yanlış olmayacaktır: Diğer bazı sesler, bunun yerine kullanılmakta olabilir, ve bu, yanlış ses olmayacaktır. Fakat, bir kere, bazı adlar halihazırda verilmektedir. Halihazırda varolan söz konusu isimlerce, isim-veren prosese işaret edilmesi en uygun olan durumdur. Eğer "Finler" ismi, zaten belli bir millete verilmekteyse ve "kara parçası" sözcüğü de şimdi onun ne anlama geldiğini ifade ediyorsa, kara parçasını "Finlandiya" ; "Finlerin toprağı" diye adlandırmaktan daha uygun ne olabilir? Sözü edilen üslubu hatırd tutmak ne denli kolaysa da bunun yapılmadığı pek çok durumlar vardır, ancak hiç bir ilişkisi olmayan diğer isimler verilmekte olsa da, bunlar yanlış değıllerdir. "Finlandiya" kelimesi, o ülkenin doğal bir sembolü değildir: "Buradaki doğal" bağ, ülke ile kelime arasındaki benzerlik değil, "Finlandiya" ile "Fin" ve "toprak parçası" sözcükleri arasındaki benzerliktir.

Fakat, bazı şeyleri belli isimlerle adlandırmak kesinlikle yanlış değil midir? Oturduğum şeyi, sandalye değil de lamba diye adlandıırırsam, bu kesinlikle yanlış olacaktır. Öyle değil mi?

Evet, İngilizce konuşan insanların, ışık veren şeyi ses diye isimlendirmesi yanlış olacaktır. Siz, ışık veren bir şeyin üstünde kesinlikle oturmuyorsunuz. Ancak tabii ki, eğer isterseniz lambayı, sesi temsil etmek için "kullanabilirsiniz." Böyle yapmak, diğer insanlarla içinden çıkılmaz bir anlaşmazlığa düşmek demektir. Zira onlar, lamba kelimesini farklı bir şey için kullanmaktadırlar. Öyleyse biz, lambanın iki anlamı olduğunu kabul edeceğiz. İlki, ona vermiş olduğunuz anlamdır. Yani İngilizce konuşan insanların nesiller boyu kullanmakta

oldukları göreneksel anlamdır. Onları yanlış yönlendirmemek için (eğer yeni kullanımınıza sarılmak isterseniz) sesi, onların kullanmakta oldukları aynı şeyi ifade etmek için lamba diye kullanmadığınızı peşinen söylemek zorundasınız. Hatta durum, sizin yeni kullanımınızla büyük ölçüde komplike bir durum olacaktır. Siz her zaman, sesi, lambayı ifade etmek için kullandınız. Onlar bu kelimeyi, yıllarca kullanmış oldukları şeyden farklı bir şeyi ifade etmek üzere kullandığınızı hatırlamak zorunda kalacaklardır. Üstelik böyle bir karışıklığa gerek kalmayacaktır: Bu, hiç bir amaca hizmet etmez; burada onun için söylenecek hiç bir şey yoktur ve ona karşı söylenecek çok şey vardır. Bununla birlikte şu yanlış olmayacaktır: Şayet sesi bu şekilde muammalı bir tarzda kullanırsanız, gereksiz bir karışıklıktan öte bir anlam ortaya çıkmayacaktır. "Bir lamba üzerinde oturuyorum" dediğinizde, bu cümlede kullandığınız "lamba" nın kullanımı yanlış olacaktır. Buradaki hata, bir sesi farklı bir sesle , görenek tarafından referans verilen bir şeyi ifade etme (belki de bilinçsizce) göreneksel anlamında kullanmak olacaktır. Siz bir sesi tek bir anlamla kayıtlıyor ve onu değişik bir anlamda kullanıyor olacaksınız.

Sorun şu yöndedir, eğer, dili kullanırken gereksiz düzensizlikten sakınmak istiyorsanız, herhangi bir şeye, öteki insanların yapmakta oldukları gibi sizin de aynı sesle atıfta bulunmanız, en iyisidir.

Sınırlama Özgürlüğü. Bununla birlikte, mecbur değilsiniz; hiç bir kanun sizi buna zorlamaz. Farklı olmak ve, başkalarının "lamba" sesini atfettikleri şeyin aynısına farklı bir ses getirmek isterseniz, buyurun öyle yapın. Oysa hiç kimse herhangi bir sesi istediği bir şeye keyfince hamledemez. İşte bu kural, sınırlama (kayıtlama) özgürlüğünün kuralıdır. Eğer, sizden başka hiç kimsenin ikamet etmediği bir adada yaşıyor ve bu özgürlüğü kullanıyorsanız, görülmekte olduğu gibi bunun sonuçları karmakarışık bir durum yaratacaktır. Çünkü nerede insan varsa, orada belli şeyleri ifade etmek için kullanılan belli sesler halihazırda var demektir. Tüm hayatınız boyunca yalnız yaşıyor ve dünyada başka bir insan da bulunmuyorsa, ne olursa olsun buna itiraz edilmez; fakat böyle bir pozisyonda, dile hiç ihtiyacınız olmazdı. Yine de, sınırlama özgürlüğü daima vardır; tek sorun, size faydası dokunacak şekilde pratik ya da yararlı olup olmadığıdır.

Müşterek Kullanım Kuralı. Kendi icat ettiğiniz bir dizi sembolleri topluma dayatmaya uğraşırsanız ve aynı şeyi herhangi birisi yaparsa, bu durumun, beraberinde getireceği gereksiz ve uygunsuz karışıklık yüzünden, alışılmış olarak kelimeleri kullanım tarzınıza göre düzenleyen kural, izlediğiniz

müşterek kullanımdır. Bu, yapılması söylenmeksizin alelade yaptığımız şeydir. Çünkü başka bir ses halihazırda, etrafımızdakilerce kullanılıyor iken bizim herhangi bir şeyi temsil etmesi için yeni bir ses icat etmemiz anlamsız olacaktır. Halbuki bunu, halihazırda kurulmuş bulunan bir kullanımla uyumlu bir vaziyette bulmamız daha kolaydır. Bir kelimeyi müşterek kullanıma karşıt bir tarzda istihdam ettiğimizde, bunu hangi anlamda kullandığımızı söylememiz gerekir. Aksine, kullandığımız kelimelerin ne anlama geldikleri hakkında, bizi dinleyenlere bilgi vermezsek, bu kelimeleri göreneksel anlamları içinde kullandığımızı ilişkin haklı bir sanıya sahip olma hakları ortaya çıkar. Başka bir deyişle, onlar, bizim müşterek kullanıma tabi olduğumuzu haklı olarak düşünebilirler.

Daha önceki lamba kelimesi örneğinde olduğu gibi, genellikle kaprisli ve uygunsuzca hareket etmeyiz. Şu var ki, müşterek kullanım kuralının, şimdi tanımlanacak bir örnek olarak pratik öneme sahip bir çekiciliği vardır.

Bilimsel ya da sözde-bilimsel muhitlerde , " hiç bir şeyin gerçekte katı olmadığı" ileri sürülür. O denli katı görünen masa dahi, gerçekte hiç de öyle değildir. Eğer ona ultra-mikroskobik gözlerle bakabilirsek, onun bir atom karmaşası ve, kendi ölçüleriyle kıyaslanan büyük mesafelere dağılmış elektronlar olduğunu görürüz; o halde masa, çok kere boş uzaydan ibarettir. Yeryüzünde nazar-ı itibara alacağımız hiç bir madde örneği, " gerçektén katı" değildir.

Ancak müşterek kullanımda, su, eritilmiş tereyağı ve hidrojen gazı böyle değilken; masalar, ağaçlar ve tahtalardan "katı" şeyler diye bahsedilir. Acaba, masaların katılığı hakkında verdiğimiz hükümlerin hepsi yanlış mı? Hayır, zira bir masanın katı olduğunu söylediğimiz zaman, "ellerimizi üzerine koyarsak ellerimiz yüzeyi yoklamayacaktır", demek isteriz. Yani ellerimiz su kanalının yüzeyi boyunca hareket eder ve belki de, aynı zamanda, ısı ve tazyike maruz kalmadıkça kendi biçimini korur. Bu gereksinimleri karşılayan şeye biz "katı" diyoruz. Yani bu, genel kullanımdaki "katı" dan kastedilen anlamdır. Bilim adamının masayı değerlendiriş tarzı, kuşkusuz doğrudur. (Bunu tartışmanın yeri burası değildir.) Fakat bilim adamı yahutta başka herhangi biri, masanın hakikaten hiç katı olmadığını söylerse, onun iddiası, kelimeyi nasıl kullandığını spesifik etmedikçe, yanlışla götürür. Günlük hayatta bir kimse, "yukarıya dikkat et; tahta oldukça sert (ve katı) tir, fakat sıva öyle değildir", dediğinde, onun söylediği kolayca anlaşılacaktır, ve işiten, sıvanın aksi durumda çökmesinden korktuğu için ona basmaktan ya da dokunmaktan sakınacaktır. Bununla birlikte eğer, konuşan kimse, önceki halinden farklı olmayan tahta için, "ne tahta, ne

de sıva katıdır", derse bu,yanlışla sürükleyecektir. Çünkü bu sözü işiten kimse belki de tahtanın da sıva kadar güvenli olmadığını düşünecek ve bu yüzden, çatılara çıkmaya asla cesaret edemeyecektir.

Müşterek Kullanım Kuralındaki İstisnalar. Bir kimse, her zaman, belli bir kelimenin müşterek kullanımına bağlı kalmalı mıdır? Burada müşterek kullanım kuralına eklemek istediğimiz bir-kaç nitelik daha vardır:

1. Hakkında konuşmak istediğiniz şeye ait bir kelime bulunmayabilir. Bu durumda bir kelimenin müşterek kullanımına bağlı kalamazsınız. Çünkü ortada bağlanılması gereken hiç bir kelime yoktur. Belki de o zaman, bir kelime oluşturmaya girişebilirsiniz: Yani bu, sesi almak ve onu, daha önce dilinizde bir ad verilen şeye atfetmek üzere kullanmaktır. O halde bu, yeni bir sübjektif sembol olacaktır. Eğer kullanımınız tutulur ve toplum da onu benimserse, "ses"iniz göreneksel bir sembol haline gelecektir ve böylece müşterek kullanıma dönüşecektir. Matematikçi Kasner sık sık, on sayısının onuncu gücüne atıfta bulunmak istediğini düşündüğünde, küçük torununa, " sen buna ne ad verirdin?" diye sordu. ' Googol', birden bire verilen bir cevaptı. Ve bunun gibi, "googol" sesi (şimdi bir kelime), popüler matematik sistemler üzerine yazılan yazılarda müşterek kullanım haline gelmiştir.

2. Bazen bir kelimenin müşterek bir kullanımı vardır, fakat siz, kelimenin halihazırda temsil ettiği şeyin, onu temsil eden başka bir kelimeye sahip olması sebebiyle, müşterek kullanımından saparsınız. Örneğin, bazı insanlar, bir bütün olarak tabiatı ifade etmek için şimdi Tanrı kelimesini kullanmaya yönelirler. Zaten Tanrı kelimesi doğaüstü varlığa gönderme yapmak üzere müşterek bir kullanıma sahiptir. Doğa kelimesi de, aynı zamanda evrendeki süre, olay ve şeylerin toplu bütünlüğünü ifade etmek üzere, müşterek bir kullanıma bağlı bulunmaktadır. Bu yeni anlamda Tanrı kelimesi ne kadar çok müşterek olarak kullanılmakta ise de, siz bu eğilime karşı durmak isteyebilirsiniz; sonuçlarının birbirine karışabileceği gerekçesiyle giderek artan bir ivme ile müşterek kullanımdan sapmayı düşünebilirsiniz. "1" kelimesi, "1" şeyini; "2" kelimesi "2" şeyini temsil eder; "1" kelimesini aynı zamanda "2" şeyini ifade etmede kullanmaya çalışmak, işi neden karmaşık hale getirmektedir? Bazen müşterek kullanım, bu duruma yol açabilir ve böyle olduğu zaman, sırf açıklık adına böyle bir kullanım üzerinde direnip kalınabilir.

Bununla beraber, daha sık olarak, bir kelime ya da deyim, ortak kullanımı çiğneyecek tarzda kullanıldığı zaman, bu, açıklığa kavuşturmak endişesiyle

değil, fakat sizi haksız bir sonucu kabule zorlama amacıyla yapılır. O halde bir kimse, "Dünyada hiç de demokrasi yoktur" derse, (bunu yapmak için temsilciler lehine oy kullanmak yerine) bunun, sadece, her vatandaşın milli bir yasamanın üye oylamasına katıldığı hükümete atfen kullanmakta olduğunu keşfedinceye dek, onun yargısı sizi yanıltabilir. Kelimeyi bu şekilde daha değişik anlamda kullandığını fark edinceye kadar siz ve o, anlaştık zannedip anlaşmadan tartışabilirsiniz. Benzer bir biçimde, bir kimse size, "Dünyada gerçekten maddi hiç bir obje yoktur-sadece ruhlar(spirits) vardır", derse, bu 'malumat' karşısında şaşkınlığa uğrar, hemen kuşkucu bir tavır alarak şiddetle inkar etmeye yönelirsiniz.

Eğer onun , "ruhlar" kavramını ağaçlar, evler, gezegenler vs. içine alacak kadar geniş perspektifte kullanmakta olduğunu görürseniz, yani ortak kullanımın halihazırda "maddi objeler" deyimiyle tayin ettiği her şeyi içine aldığı anladığınız zaman, bu şaşkınlığınız ortadan kalkar. Pek çok insanı, belki de ne yaptığının farkına varmadan, kelimelere sadece manevra yaptırdıkları ve onları, gerçeği işitenleri bilgilendirmeksizin ortak kullanıma zarar verecek şekilde kullandıkları realitesi ortada iken, kendi görüşlerini evren hakkında yeni bir keşif sayarak gururlanacaklardır.

3. Bazen ve belki de en önemlisi, bir kelime, ortak kullanımda herhangi bir şeyi temsil edebilir, fakat, kavramı kullanmaya devam etmek suretiyle, ortak kullanımı izlemenin sizi tatmin etmediği böylesi müphemlik ve belirsizlik içinde kullanılmış olur. Örneğin, "iyi" kelimesinin, bazılarınca, devamlı surette karışık ve verimsiz kullanımına ilişkin referansı müphem sayılmaktadır. Onlar, şimdiki kullanımıyla bu kelimenin, basit olarak, bir dizi karışıklıkları kuşatan kapsamlı bir terim olduğunu düşünürler ve açıklığa önem vermelerinden dolayı bu durumdan kaçınmak isterler. Hatta bunu, müşterek kullanımı bilmezlikten gelme pahasına yaparlar.

Eğer, bir kelimenin müşterek kullanımını takibe devam etmek suretiyle, sürekli bir karışıklığa düşmeniz söz konusu ise, şu iki şeyi birden yapabilirsiniz: 1. Kelimeyi tümüyle bırakabilir ve, farklı kelimeleri kullanmak suretiyle daha fazla söylemek istediğiniz şeyi kesin olarak söylemeye çalışabilirsiniz ya da, 2. Aynı kelimeyi kullanmaya devam edebilirsiniz. Ancak onu, biraz özel ve kesin anlamda kullanmak suretiyle şeffaflaştırabilirsiniz. Bunu, genellikle söz konusu kavramın sahip bulunduğu müphem ilgi alanını keyfi olarak değil, biraz daha spesifik hale getirerek sınırlamak yoluyla yapabilirsiniz. (Eğer bu kavramı büsbütün farklı bir anlamda kullanmakta iseniz, aynı kelimeyi kullanmaya devam

edebileniz için ortada hiç bir işaret kalmayacak demektir: Böylelikle 'iyi' kelimesini "iki ya da daha fazla fit yükseklik" anlamında kullanabilmek için ortada hiç bir işaret olmayacaktır.)

Müşterek Kullanım, Doğruluk'a Değil Anlam'a İleten Bir Kılavuzdur. Yukarıdaki nitelikler göz önüne alındığında müşterek kullanım, kullandığınız kelimeleri hangi anlamda kullanacağınızı tespit etmede bir kılavuz rolü oynar. Fakat bu, kullandığımız bu kelimelerdeki bir ifadenin doğru ya da yanlış olduğunu belirlemez. Müşterek kullanım, nitelikleriyle birlikte, dili kullanmanızda en ince ve en ikna edici olması sebebiyle, önerilmektedir. Bu, oluşturduğunuz ifadelerin doğru olacağını garanti etmez. Buna göre; $2+2=5$ tir, önermesi yanlıştır. Bu cümledeki her bir kelime, kendi alışılmış anlamında kullanılıyor olsa da, bu böyledir. Ortak kullanım kuralı, sizin, kesintisiz kabilesel veya ulusal geleneklerin oldukça değişik anlamda ortak kullanımını takip etmenizi ya da yaygın şekilde benimsenen inançlara sarılmanızı ne tavsiye etmekte ne de, tabiatıyla onu inkar etmektedir. Bu, basit olarak her iki yolun da konu-dışı olması demektir.

Diğer Kelimeleri Temsil Eden kelimeler. Kediler üzerine konuştuğumuzda, tırnak işaretleri kullanmaksızın "kediler" kelimesini kullanırız; fakat "kediler" kelimesi hakkında konuşmak istediğimiz zaman ne yaparız? Bir kelime, aynen bir masa veya bir ağaç ya da Arcturus'un yapabildiği ölçüde, belli bir kelimenin temsil ettiği şey olabilir. Bazen kediler üzerine konuşmak istediğimizde, bu yüzden onlara ilişkin bir kelimeye ihtiyaç duyarız. Ancak bazen de (daha seyrek olarak) kedileri temsil eden kelime hakkında konuşmak isteyebilir ve ona ait bir kelimeyi de ararız.

Şeyleri, kedileri temsil etmek üzere bir kelime ile kullanmamız bizim için mümkün olabilir. Kelimeyi, yani "kediler" i gösteren, oldukça değişik kelimeyi kullanabiliriz. Fakat bu, özellikle dildeki her kelimeye aynı muameleyi yaptığımızda, çok uygunsuz ve sıkıcı bir şey olacaktır. Şeylere ilişkin yüz bin kelimeye sahipsek, o zaman, o kelimeleri karşılamak için bir yüz bin kelimeye daha gereksinim duyacağız demektir. O halde, bu kelimeler hakkında da konuşmak istediğimizde, yine yüz bin kelimeye daha gereksinim olacaktır ki, bunun da sonu gelmez. Bunun yerine, " kediler" kelimesi hakkında konuşmak istediğimiz zaman, sadece tırnak işaretleriyle gösterildiği gibi, tekrar bütünüyle aynı kelimeyi kullanma tarzını benimseriz. Şöyle ki :

" Kedilerin kuyrukları vardır"

"Kediler" in dört harfi vardır." (İngilizce'deki 'cats' kastediliyor-çn.)

Bu, felsefi yazıların çoğunda ve -bu paragraf da dahil-, okuduğunuz yazının başından sonuna dek benimsenen politika yani, metottur. Ve eğer, daha fazla gitmek ve, halihazırda "kediler" kelimesini adlandırmak için kullanmakta olduğumuz kelime hakkında konuşmak istersek, aynı kelimeyi bir kez daha kullanır ve etraftaki tırnak işaretlerinin öteki parçasına monta ederiz. Şöyle ki: "Kediler" , kedileri temsil eden "kediler" kelimesini gösteren bir sözcüktür.

"Anlam" Kelimesinin Anlamları. Şeyleri temsil eden kelimeler "anlam" kelimesinin anlamına sahiptir.

"Anlam" sözcüğünün diğer anlamları da vardır. Bu, sadece kelimelere değil, onlardan ziyade diğer şeylere yüklenebilen anlamlar da söz konusudur. Bu gerçeği aklımızda tutmazsak pek çok karışıklık ortaya çıkabilir Hepsi bu kadar değildir. Ancak biz " anlam" kelimesinin en önemli anlamlarından bir kaçını analım:

1. **İşaret.** Yağmur bulutları, havanın yağışlı olduğu anlamına gelir. Yani, bunlar yağmurun işaretleridir. Bu ikisi arasındaki ilişki, gördüğümüz gibi, insanoğlu tarafından tasarlanmıştır. (Yağmuru temsil eden "bulutlar" sözcüğü, " şey" i, bulutları; temsil eder. Bu bulutlar, şey'in, yani yağmurun bir işareti anlamına gelir.)

2. **Neden.** Kumda ayak izleri vardır; tuhaf görünüyorlar. Acaba bunların anlamı nedir? Burada sorulan soru, bunların sebebi nedir? Bir ayı mı , yoksa garip bir yaratık mı?

3. **Etki.** "Anlam" kelimesinin kullanıldığı sayısız durumlarda, etki anlam kazanır. Başkan Roosevelt'in Pearl Harbor' dan sonra verdiği demeç şöyledir: "Bu, savaş anlamına gelir." Cümlesi, " Bunun etkisi, savaş olacaktır" tarzında tercüme edilebilir.

Duygusal sözcüklerin içerdiği anlam bu şekilde anlaşılabilir. Gördüğümüz bu kelimeler, şeyleri ifade etmezler. Fakat, onlar, kelimeleri işiten kimselerde belli başlı duygulara neden olurlar. Bu açıdan bakıldığından bu kelimelerin anlamı, onları işiten kimseler üzerindeki etkidir. Buna göre, o kadının elbisesi, tümüyle kendisini iyi hissetmesine neden olacak kadar göz kamaştırıcıdır, denilir. Burada, "göz kamaştırıcı" deyiminin temsil ettiği şey açık bir anlam ifade etmiyorsa da, bu böyledir; tüm olasılıklar içinde konuşmacı bu sözcüğü

herhangi bir şeyi belirtmek için değil, fakat sadece, o bayana arzu edilen bir etkide bulunmak için kullanır.

4. **Açıklama.** Açıklama nosyonu, neden'le çok yakından ilişkilidir. Bazı olayların anlamını aradığımızda, onun niçin meydana geldiğine ilişkin bir açıklama arıyoruzdur.

5. **Niyet (Intention).** "Tabakları yıkamak istedim" , cümlesi, aynen, " Tabakları yıkamaya niyetlendim" anlamına gelir. " Benim, şu ... idi", dememde kastettiğim şey, " Benim ... idi", deyişimdeki niyetim" cümlesine eştir.

6. **Amaç.** Bu, bazen niyetle aynı şeyi ifade eder. " Benim memlekete gitmekteki niyetim... idi" , "Benim memlekete gitmekteki amacım... idi". Fakat, biz aynı zamanda, herhangi bir niyeti belirlemek amacıyla olmadığımız ruhsuz şeyleri göstermek için de amaçlar ortaya koyarız. Bu yüzden, " Evrenin anlamı nedir" diye sorarız. Bir kısım insanlar bunu "Evrenin amacı nedir" , sorusuyla aynı anlamda görürler. Fakat, "Amaç" sözcüğü, birden çok anlama gelmektedir.

"... ' nın Anlamı Nedir?" Soruları. Anlamlı bir soru sorduğumuzda, bizim kastettiğimiz " anlam" kelimesinin anlamları her zaman (niyetlendiğimiz) açık değildir. Ayrıntıda, biz, bir " kelime" nin anlamını araştırıp araştırmadığımız konusunda son derece dikkatli olmalıyız. (Örneğin, kelime neyi temsil etmektedir?) Ya da, şeylere uygulanan " anlam" ın, yukarıda sözü edilen açılardan herhangi birinde yer alan kelime tarafından sembolize edilen "şey" in anlamını sorup sormadığımızdan da emin olmak zorundayız.

Burada bir- kaç örnek dile getirilebilir:

1. " Acısız ölümün anlamı nedir ?" "Acısız ölüm " deyimini, burada, hakkında bir şeyler söylenmiş olan bir deyim midir? "Acısız ölüm" deyiminin neyi temsil ettiği bir araştırma konusu olmak isteniyorsa, bu, böyle olmalıdır. Ve dokuz ayrı tarzda, bu, belki de kişinin araştırdığı şeydir. Şayet, soruyu soran, kelimenin anlamını zaten biliyorsa, soruyu sormayacaktır; anlamını bildiği halde yine soruyorsa, kuşkusuz o kimse, şeyi, yani "acısız ölüm" ü araştırıyor olacaktır; ve bu şeyin anlamını araştırırken belki de onun neye sebep olduğu (muhtemelen bizzat ne olduğunu kesinlikle bilmeksizin) hakkında bazı şeyler araştırıyor olacaktır.

2. " Savaşın ne anlama geldiğini takdir edemezsiniz". Burada, araştıracının, "savaş" sözcüğünün neyi temsil ettiğinden habersiz bulunduğunu düşünürüz; o zaten bunun, zorunlu olarak silahlı çatışma ile meydana geldiğini bilir. Cümlelerin

telaffuz edilmişinde, şu duruma göre, o, şey yani savaş hakkında bir şeyler söylüyordur. Tüm olasılıklarda bu kimse, savaşın neden olduğu yıkım, felaket, yoksulluk vb. durumlar hakkında bir şeyler söylemektedir.

3. "Hayatın anlamı nedir?" Burada yine, kişinin, hakkında soruşturma yaptığı şey, kesinlikle " hayat" kavramı değildir. O, "kavram" ın ne anlama geldiğini bilir ve belki de, (yine, açık olarak realize etmesi muhtemel olmayan) şey, yani hayat hakkında bazı şeyleri soruşturmaktadır. O, yaşayan şeylerin serildiğini, tekrar ürediğini vs. bilir, ama, bunu "açıklanması anlamında bilmek ister. Göze çarpan bu karakteristiklerin nasıl izah edilebileceği problemini bilmek istemesi, buna örnektir. Ya da, sorusu, " varoluş(existence)un anlamı nedir?" şeklinde tercüme edilebilsin diye "hayat" 'ın öteki manasını zihinde tutabilir. Bu sorunun ifade ettiği anlam, bu denli açık değildir, ancak muhtemelen, " varoluşun anlamı ve amacı nedir?, tarzında anlaşılabilir. Fakat yine burada, amaca ilişkin sorular, farklı şeyleri ifade edebilir. Herhangi biçimde, soru, kelime hakkında değil ama, kelime tarafından adlandırılan şey hakkındadır. Onun, hakkında bilgi edinmek istediği şeyin, kendisine bile açık olmayabileceği şey bile olsa, bu böyledir. Bir sorunun cevaplandırılması mümkündür diye düşünmeden önce, sorunun, cevabı verilecek şey olduğunu ilk önce kesin olarak bilmek gereklidir.

".... **nedir?**" **soruları.** Aynı zorluklar, "nedir" kelimeleri ile başlayan birbirine bağlantılı soru grupları için de hemen hemen, geçerlidir. Ay (ya da bir gezegen yörüngesinin güneşe en yakın noktası) nedir? Madde nedir? Zaman nedir? İnsan nedir? Felsefe nedir? Bazen, bu soruları sorarken, bir " kelime" in neyi temsilen kullanıldığını bilmek isteriz:

Örneğin: "Ay nedir?" sorusu, "ay" kelimesi ne anlama gelir" tarzında tercüme edilebilir. "Ay yörüngesinin güneşe ve yeryüzüne oranla bulunduğu noktadır", şeklinde cevap verildiği zaman, sorumuza karşılık bulmuş oluruz. Eğer "zaman nedir?" diye sorarsak, belki de biz. "zaman" kelimesinin hangi anlama geldiğini sormamaktayız; (Tanımlayamamamıza karşın), biz zaten bunu biliyoruz. Araştırdığımız şey, yani zaman hakkındaki malumatın ne olduğundan hiç de açıklıkla emin olamayabiliriz. Çok genel sorularda bu tip zorluk, bir sorunun müphem olması ve ona herhangi bir cevabın verilememesi noktasında ortaya çıkmaktadır. Bir kere, açık ve net bir cevap verebilmek için, ilkönce, açık ve net bir sorunun olması gerekir. Herhangi bir şekilde, bu durum, sanki biz, "kelime" den ziyade "şey" hakkında soru soruyormuşuz gibi, bir manzara arz eder.

Bu ayrımı aklımızda tutamayacak olursak, bir sürü karışıklık ortaya çıkabilir. İki kişi, "aydınlık nedir?" sorusu hakkında tartışıyor olabilir. Biri, "Benjamin Franklin ve diğerleri, aydınlığın, elektriğin bir formu olduğunu keşfedip gösterinceye kadar, hiç kimse yüzyıllar boyu "aydınlık"ın ne olduğunu bilmiyordu", diyebilir. Diğeri de, "fakat insanlar "aydınlık"ın ne olduğunu binlerce yıldır bilmektedirler" diye cevap verebilir. Onların iki bin yıldan daha az süredir bilmemekte oldukları şey, aydınlığın açıklaması ve izahıdır. Ama eskiler, gördükleri zaman, aydınlık'ı biliyorlardı- " bunu kesinlikle inkar edemezsin". Doğaldır ki bu iki kişi, gerçekte tümüyle bir anlaşmazlık içinde değildiler; onlar aynı soru üzerinde değil, çapraz amaçlar üzerinde tartışıyorlar. Biri, kelime hakkında, diğeri de, şey hakkında konuşmaktadır. Bir anlamda insanlar, aydınlığın ne olduğunu her zaman bilmektedirler- onlar, "aydınlık" (ya da, diğer dillerdeki eşanlamlıları) kavramının ne anlama geldiğini veya neyi temsil ettiğini bilmektedirler. Yine de kelimeler, şu ya da bu insan topluluğunun yüklediği anlamın dışına çıkamazlar ve bir kelimenin ne anlama geldiğini bilmek, basit bir şekilde bir dili konuşan kimselerin herhangi bir sese verdikleri anlamın ne olduğunu bilmek demektir. İngilizce konuşan insanlar genellikle, "aydınlık"ın ne anlama geldiğini çok iyi bilirler. Belki de onlar, kelimeyi keskin bir tarzda her zaman tanımlamayabilirler. Fakat, "aydınlık" kelimesini evrene nasıl tatbik edeceklerini, kelimenin hangi fenomeni adlandırdığını, ve neyi adlandırmadığını kesin olarak bilirler. Bu anlamda olmak üzere, onlar bu kelime ile neyi kastettiklerini bilirler. İnsanların daima bilmedikleri şey, aydınlık'ın nasıl izah edilebileceği sorunudur. İşte bu anlamda, bugün olduğu gibi ikiyüz yıl önce yaşayan insanlar "aydınlık"ın ne olduğunu bilmezler.

Özet. Daha ileriye gitmeden önce, aklımızda iyi tutmamız gereken bu bölümün ana vurgusu, şu şekilde belirlenebilir: Kelimeler, şeylerin etiketleri olmaktan öte gitmezler. Biz, şeyler hakkında konuşurken esasen bunu, onları etiketlemek için yapıyoruz. Evren, çoğunu etiketlemek istediğimiz büyük bir şişe dizisine benzer ve kelimeler de etiketlerdir.

Kelimeler sadece şeyleri etiketlerler- onlar, şişeler üzerindeki etiketlerin şişelerle olan ilişkilerinden fazla bir şey ifade etmezler. Herhangi bir etiket, biz üzerinde karar kıldığımız ve onu devamlı surette kullandığımız sürece, bu anlama gelecektir. Şişe, farklı bir etiket yapıştırılsa bile, aynı içeriği saklayacak ve şey de, kendisini temsil edene farklı bir kelime kullanılsa da aynı şey, olacaktır. " Başka herhangi bir adla bilinen bir gül, yine hoş kokacaktır."

II. SINIFLAMA KELİMELERİ VE SINIFLAMA

Burada yanlış bir nokta vardır. Bu, şimdiye kadar atlanan önemli bir noktadır. Üçüncü sayfada açıklanan "şey" in geniş anlamda şeyleri adlandıran kelimeleri bu şekilde ifade ettiğini söyleyebilir miyiz? İnsanoğlunun dünyada isimlendirdiği milyonlarca kelime yok mudur? Bununla birlikte biz, ne İngiliz dilinde ne de başka dillerde ifade edilen milyonlarca kelimeye sahip bulunmadığımızı açıkça söyleyebiliriz. Durumu yakından izleyelim:

1. Hepimiz, pek çok yönlerden birbirinden farklı ve yine pek çok yönlerden birbirine benzer çeşit çeşit şeylerle dolu bir dünya ile karşı karşıya bulunuyoruz.

2. Eğer dünyada yaşayan tek kişi siz iseniz, başkalarıyla iletişim kurabilmek için bu şeyleri ifade edecek kelimelere ihtiyaç duymayacaksınız, demektir. Ancak dünyada bizim dışımızda da insanlar var ve siz, bizzat şeyler orada olmasa bile, kendi deneyiminizle bu şeyler hakkında konuşmak istersiniz. Böylece kelimeleri onlara göre planlarsınız.

3. Fakat her bir ferdi şey için bir kelimeye sahip olmaya çalışırsanız (bu şey, fiziksel bir obje, zihinsel bir süreç, bir nitelik ya da bir eylem olabilir) , umulmadık bir şekilde zorlukla yüz yüze gelirsiniz. Dünyada pek çok şey vardır. Üstelik, daha önce hakkında bilgi sahibi olmadığınız bazı şeylerin ayırđına vardığınızda, ya da yeni bir çevreye girdiğinizde bunlar hakkında konuşmak için onları ifade eden kelimelere sahip olmak durumunda kalacaksınız. Yeni şeyler, halihazırda adlandırmış olduğunuz pek çok şeye son derece benzeyebilir, fakat, onlar ne denli benzerlik gösterirse gösterebilirler, bu şeyler değişik değişik olacağından dolayı farklı kelimeler icat etmek zorunda kalırsınız. Açıkça söylemek gerekirse, böyle bir şey fiilen meydana gelmez.

O halde, tutulacak yol ve yöntem ne olacaktır? Şimdi artık cevap son derece açık olacaktır: Farklı pek çok şeyi temsil etmek üzere tek bir kelime kullanırsınız.

Tek bir şeyi ifade etmek üzere kullandığınız bazı kelimeler vardır. Kızınıza, " Ayşegül " papağanınıza "çılğın" , köpeğinize "karabaş" dersiniz. Yine evinize "Güneşli Tepelik" (Sunny Gables) diyebilirsiniz. Bunlar, özel isimler diye bilinir. Çünkü bunlar, sadece özel bir şeyi etiketlemek için kullanılırlar. Ancak, herhangi bir dildeki pek çok kelime, sınıflama kelimeleridir. Bunun sebebi, söz konusu kelimelerin tam olarak tek bir şeyi değil, ama değişik şeyler sınıfının tümünü etkilemesidir. Buna göre, özel isimlerle ilişki kurarken biz, ortak isimlere veya sınıflayıcı kelimelere, " kız ", "papağan" ve " köpek " kelimelerine sahip olmaktadır. Bu kelimelerin her biri çok şeyi, yani pek çok özel şeyi anlatma

için kullanılırlar. Eğer idare edilebilir bir dile sahipsek, böyle kelimeler kesinlikle zorunludur.

Sınıflayıcı kelimelere sahip olmak, dilin ekonomik tarzda kullanılması bakımından oldukça önemli bir avantajdır.

Biz, hafızamıza fazladan bir yük getirmeyen bir kaç bin kelimelik bir dille , konuşmak istediğimiz hakkında yinede bir şeyler söyleyebiliriz. Ancak bu, bizi, kelimelerin şeylere olan ilişkisi yönüyle zora sokar. Gerçek şudur ki, bir kelime, çok sayıdaki tikel şeyleri ifade etmede çift ya da üç veya milyona varan görev icra etmek üzere kurulur. Bizim bu karmaşayı daha fazla irdelememiz son derece önemlidir. Çünkü dili kullanırken yüz yüze geldiğimiz zorlukların pek çoğu, bu durumdan kaynaklanmaktadır.

Bir kavram belki de bir milyon tekil şeyi ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Ancak, bir kelimenin hangi tekil şeyleri temsil ettiğini nasıl biliyoruz? " İnsanoğlu " deyiminin Robert Smith, Eugene, Robinson, Abraham Lincoln'u ... dile getirir ve dolayısıyla, " insanoğlu " terimi tüm bunları temsil eder. " önermesi de içine alacak tarzda insan ırkındaki her bireyi saydığımızı söylemeli miyiz? Bazı özel adların tek bir özel şeyden daha fazla paylaşıldığı, sıklıkla meydana gelen durumdur. Bu özel adlar, " Knxville " diye adlandırılan bir kasabadan; "Robert Smith " diye isimlendirilen bir şahıstan daha fazla yaygın bir kullanıma sahiptirler. Yalnız, bizim takip eden tartışmamız konuyu daha da açıklığa kavuşturacağı için bu kelimeler, sınıf içerisinde mütalaa edilen ortak özellik olmadığından dolayı, hala özel isimdirler. " Cerlifs " kelimesini, " Robert Smith " denilen herkes için gürlütüyü ifade etmek üzere kullanırsanız, o zaman " Cerlifs " sınıflayıcı bir kelime olacaktır: sınıflayıcı kelime "kuş", tüylenen ve omurgalı olan bir hayvanın karakteristiklerini temsil ederken, bu da, "Robert Smith" adlı kişinin karakteristiklerini ifade edecektir. Sadece, bir defa özel adlar olarak kullanılan bazı kelimeler, aşağıdaki gibi, sınıflayıcı kavramlar olarak kullanılmaya uygun gelecektir: örneğin, "O şimdi Dunkirk'tedir, " fakat" Bunu bir Dunkirk'e dönüştürmeyelim." Deneme daima şu tiptedir: Eğer bir kelime, sınıflayıcı bir kavram ise, sınıfta üyeliğe ait bazı esaslar bulunmaktadır. Aksi takdirde, aynı adı alan iki (kişi değil de) kalabalık olduğu gibi, fenomen, " dilsel bir kaza " demek olur. Şayet durum böyleyse, sınıflayıcı kelimelerin kullanımı, ekonomik olmayacaktır. Yine de sınıflayıcı kelimenin neyi anlattığını söylemek için sınıftaki her bireye ait bir özel ad bulmak zorunda kalacağız; ya da, başka türlü, örneğin, 'insanoğlu' terimiyle, bu, şu, o yarattığı, kısacası, tüm bireyleri kastediyorum" diyerek, belli yaratıklara işaret etmek suretiyle bütün dünyayı

dolaşmak zorunda kalacaktık. Hakikatte, biz asla böyle bir şey yapmayız ve uğraşsak da bunu başarmamız mümkün değildir. İşin doğrusu, acaba biz, kelime veya deyimini ne denli çok belli-başlı şeyleri temsil ettiğini veya kavrama gönderme yapan bireylerin bulunup bulunmadığını bilmeksizin sınıflayıcı bir kavramın ne anlama geldiğini çoğu kez bilmez miyiz?

Söz konusu zorluğun çözümü şudur: Farklı pek çok özel şeyleri birlikte gruplandırmak ve tümüne aynı etiketi yapıştırmak için temel bir noktamız var: Bu temel nokta, aynı kavramı onların hepsine uygulamamızdan dolayı, tümünde ortaklaşa mevcut olan bir takım karakteristikler ya da karakterler grubu ve farklı özellikler arasında daima var olan bazı benzerliklerdir. Öyleyse, "inek" kavramının anlamını izah ederken, ne çiftçi Ahmet'in cins cins inekleri ve diğer ineklerden söz etmek ve dolayısıyla, komple bir liste meydana getirmek uğrunda şimdiye dek ad verilmemiş bütün ineklere de isim takmak zorunda kalırız; ne de, "inek" kavramıyla kastettiğimiz şeyi açıklamak için onlara bütünüyle işaret etmek durumunda oluruz. Burada, "inek" kelimesini ineğe uygulamak için kullanmadan önce, bir şeyin hangi karakteristiklere sahip olmak zorunda bulunduğunu açıklasak, bu bize yetecektir. (Kısaca temas edeceğimiz gibi, bu, görüldüğü kadar kolay değildir.) Gerçi ben ve benimle aynı dili kullanan başkaları, bir şeyi bir X diye adlandırmadan önce-yani, 'x' kavramını o şeye tatbik etmeden önce- o şey, A,B,C,... karakteristiklerine sahip olmak zorundadır. Eğer o, A,B,C,... özelliklerini taşıyorsa, 'x' kavramı, ona atfen kullanılır; yoksa, kullanılmaz. Öyleyse biz, atların değil de ineklerin sahip olduğu- ya da bunun tersi bir durum- belli karakteristikleri temel alarak inekleri atlardan (veya, atları ineklerden) ayırmaktayız. Bunu yaparken, dünyada ne kadar çok at ve inek bulunduğunu bilmemize hacet yoktur. Hatta, hiç bulunup bulunmadığı da bizi ilgilendirmez. Söylememiz gereken tüm şey A,B,C,... özelliklerine sahip bulunan bir şeye 'x' kavramının (dilimizde) uygulanabilir nitelikte olduğunu ifade etmektir. Bu özel karakteristikler kombinezonuna sahip olan hiç bir şey yoktur, denilecek olursa, sonuç sadece, 'x' kavramının, kendisine tatbik edilecek hiç bir şey yoktur, olacaktır.